

Elena Rudan*, Ana Montan**

Prilog očuvanju i valorizaciji lovranskog guca u turističkoj ponudi Lovrana

Rad tematizira inicijativu očuvanja te valorizacije maritimne kulture Sjevernog Jadrana u kontekstu stvaranja prepoznatljiva i inovativna turističkog proizvoda integrirana u ponudu primorske destinacije. Ribarska i pomorska baština Hrvatske predstavlja značajan resurs kojem se posljednjih godina pridaje sve veće značenje kroz niz projekata i programa koji se provode u hrvatskom priobalju. U radu se istražuju i prikazuju mogućnosti očuvanja na konkretnom primjeru brodice lovranski guc, koja predstavlja jednu od vrijednosti resursne osnove pomorske baštine Lovrana i Kvarnera, ali i cijele hrvatske obale. Istražuje se značenje lovranskog guca kroz stavove lokalnih dionika¹, s kojima su ostvareni vođeni intervjui. Baština postaje razlikovni element i osnova za stvaranje konkurentna turističkog proizvoda u suvremenoj turističkoj ponudi. Adekvatno očuvana baština i njena valorizacija u okviru lokalne zajednice i u turističkom smislu poticaj su stvaranju nekih novih turističkih inicijativa usmjerenih na turista suvremenog doba.

Ključne riječi: *lovranski guc, kulturni turizam, poduzetništvo, razvoj*

Uvodna razmatranja

Kulturno-povijesna baština koju posjeduje određeni lokalitet oduvijek intrigira i ne prestaje zaokupljati interes kako lokalnog stanovništva tako i svih onih koji tijekom svojih putovanja borave

* Dr. sc. Elena Rudan docentica je na Fakultetu za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci, Primorska 42, HR-51410 Opatija te predsjednica Katedre Čakavskoga sabora Općine Mošćenička Draga, Mošćenice 21, HR-51417 Mošćenička Draga. Elektronička pošta: elenar@fthm.hr.

** Ana Montan, diplomirani etnolog i romanist, stručna je suradnica u Knjižnici Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci, Primorska 42, HR-51410 Opatija te članica Predsjedništva Katedre Čakavskoga sabora Općine Mošćenička Draga, Mošćenice 21, HR-51417 Mošćenička Draga. Elektronička pošta: ana.montan13@gmail.com.

¹ Autorice zahvaljuju informatorima, gospodinu Silvanu Raffaelliju i gospodinu Stanku Iskri, članovima sekcije Lovranska lantina, na susretljivosti prilikom prikupljanja informacija.

u njemu. Ona je poveznica s prošlosti, odnosno s ostvarenjima koja su rezultat nekih ljudskih djelovanja u prošlosti. Potreba očuvanja materijalne i nematerijalne kulture nameće se kao važan imperativ u vrtlogu promjena koje sa sobom neizbježno donosi suvremeni život. Cifrić navodi četiri razine pristupa očuvanju baštine: fizička zaštita, kojom se ona spašava od propadanja; pravna zaštita; obrazovanje, kojim se u mlađih generacija nastoji osvijestiti vrijednost baštine te, kao posljednje, znanstveno istraživanje neistražene baštine². Prilikom predstavljanja i promicanja lokalne baštine nastoji se postići da je na globalnom tržištu može konzumirati što više posjetitelja uz zadovoljavanje univerzalnih turističkih standarda.³ No pritom treba voditi računa i o očuvanju baštine kako (potencijalno masovno) konzumiranje baštine ne bi dovelo i do njezina uništenja.

O važnosti zaštite prirodne i kulturne baštine općenito govori se još od 70-ih godina prošlog stoljeća, kada je UNESCO usvojio *Konvenciju o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine* (1972).⁴ Posljednjih godina raste interes turista za upoznavanjem vrijednosti kulturno-povijesne baštine turističkih destinacija u kojima borave. Rast interesa za integracijom kulturno-povijesne baštine u turističku ponudu osobito je vidljiv i u dokumentima kojima se pokušava odgovoriti na pitanja integracije turizma i baštine na međunarodnoj i na nacionalnoj razini (npr. *Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine*⁵, u kojoj se ističe da bogatstvo hrvatske kulturno-povijesne baštine čini veliku snagu resursno-atraksijske osnove Hrvatske, a destinacije primorske Hrvatske na karti su kulturnog turizma prepoznate kao destinacije bogate resursnom osnovom).

Na prostoru primorske Hrvatske u posljednje je vrijeme upravo maritimna baština kao vrlo važan element povijesnog kontinuiteta prepoznata značajnim resursom koji se mora na adekvatan način istražiti, zaštititi i interpretirati. Ona je u svojoj cjelovitosti vezana kako uz ribarstvo tako i uz pomorstvo. Pri sagledavanju kompleksnosti maritimne baštine, ali i njezine vrijednosti, osobito u svjetlu rasta interesa lokalnog stanovništva i turista za tim temama, uočavaju se problemi u vezi s istovremenim ostvarivanjem zaštite i interpretacije.

² Cifrić, Ivan, „Očuvanje baštine u kontekstu Europske Unije“, *Adrias*, br. 20, 2014., str. 15–16.

³ Kirshenblatt-Gimblett (1998) prema Ceribašić, Naila, „Novi val promicanja nacionalne baštine: UNESCO-ova *Konvencija o očuvanju nematerijalne kulturne baštine* i njezina implementacija“, u: Hameršak, Marijana – Pleše, Iva – Vukušić, Ana-Marija (ur.), *Proizvodnja baštine: kritičke studije o nematerijalnoj kulturi*, Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb, 2013., str. 308.

⁴ Ministarstvo kulture, „Kultura“, <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=4642>, preuzeto 11. 11. 2015.

⁵ Ministarstvo turizma, „Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine“, <http://www.mint.hr/UserDocsImages/Strategija-turizam-2020-editfinal.pdf>, preuzeto 11. 11. 2015.

Maritimna baština u suvremenom društvu

Maritimna baština primorskih područja posljednjih godina postaje prepoznatljiv element pojedinog kraja uz more, a vidljiva je i sve veća svijest lokalnih zajednica o potrebi njezine zaštite, valorizacije i prezentacije. Posljedica je to prije svega povezanosti lokalne zajednice sa svojom prošlosti te spoznaje da se moraju sačuvati specifičnosti pojedinog područja. Maritimna baština obuhvaća onu baštinu koja je povezana s morem i pomorstvom, onu koja se veže uz more i obalu te život vezan uz njih.

Kad se govori o materijalnoj i nematerijalnoj baštini s naglaskom na njezin maritimni segment, često se ponajprije misli na muzeje i njihove postave, koji prepričavaju sudbinu nekih prošlih vremena. Boylan⁶ ističe da su od samih početaka osnivanja muzeja kao ustanove u kojoj su se čuvali predmeti koji su zaokupljali nečiju pažnju i koji su služili za poučavanje posjetitelja sve do današnjih dana upravo opipljivi, materijalni predmeti bili ti koji su „nosili“ cijelu priču. Međutim pažnja se posvećuje i onom neopipljivome (koje nije nužno vezano uz fiksne postave). Nematerijalna baština obuhvaća znanja i vještine koji su generacijama prenošeni na mlađe naraštaje, narodne pjesme, plesove i priče, rituale i jezik, ujedno i glavni medij za prenošenje znanja i usmenih tradicija. Današnji je svijet pod utjecajem globalizacije i napretka tehnologije, što u potpunosti mijenja način života u odnosu na polovicu prošlog stoljeća, kada se još uvijek mogao vidjeti tradicijski način života. Tradicijska kultura, kao i njene manifestacije, imala je sasvim drukčiju ulogu u životima ljudi koji su tada živjeli u odnosu na onu kakvu ima danas. Nestaju obrti, ali i praktična znanja jer se ne primjenjuju.⁷ Tradicijski način života osobito je važan kad se govori o ribarskoj baštini (načini ribarenja, načini stvaranja barki, uloga barki u svakodnevnom životu, pa i vještine koje uključuju snalaženje na moru u različitim vremenskim uvjetima, tumačenje vjetera i boje mora, ponašanje ptica i sl.).⁸ Takve primjere, kao i mnoge druge (koji i nisu nužno vezani uz ribarstvo), potrebno je prepoznati kao (nematerijalnu) baštinu te omogućiti da se, nekad u suradnji s institucijama, nastave održavati i na taj način očuvaju, a tako i zajednica koja ih prakticira.⁹

⁶ Boylan, Patrick J., „The Intangible Heritage: a Challenge and an Opportunity for Museums and Museum Professional Training“, *International Journal of Intangible Heritage*, br. 1, 2006., str. 55.

⁷ Horjan, Goranka, „Nematerijalna baština kao pokretač regionalnog razvoja. CRAFTAT-TRACT – tradicijski obrti – nove atrakcije za kulturni turizam“, *Informatica Museologica*, vol. 40, br. 1–2, 2009., str. 79, 82.

⁸ Simič, Slobodan Sime, *Tradicionalna plovila Istre*, Mediteranum, Piran, 2013., str. 84.

⁹ Nikočević, Lidija, „Nematerijalni aspekti kulturne baštine i njihovo mjesto u muzejima: pogled etnologa“, *Informatica Museologica*, vol. 34, br. 3–4, 2005., str. 66.

Nematerijalna baština često je bila manje interesantna i lokalnim zajednicama i stručnjacima, ali s vremenom je počeo rasti interes i za nju, nedjeljivu od materijalne, a čiju je zaštitu zbog nedostatka instrumenata i metoda teško provesti.¹⁰ Slijedom toga UNESCO je 2003. godine usvojio *Konvenciju o zaštiti nematerijalne kulturne baštine*. Hrvatska se inicijativama pridružila 1999., kad je izglasan *Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara*. U Članku 2. „nematerijalni oblici i pojave čovjekova duhovnog stvaralaštva“¹¹ spominju se kao kulturno dobro, dok je u Članku 9. taj pojam i definiran: „nematerijalno kulturno dobro mogu biti razni oblici i pojave duhovnog stvaralaštva što se prenose predajom ili na drugi način, a osobito: jezik, dijalekti, govori i toponimika te usmena književnost svih vrsta, folklorno stvaralaštvo u području glazbe, plesa, predaje, igara, obreda, običaja, kao i druge tradicionalne pučke vrednote, tradicijska umijeća i obrti“.¹² Zatim je Republika Hrvatska 2005. ratificirala spomenutu UNESCO-ovu *Konvenciju za zaštitu nematerijalne kulturne baštine* iz 2003. godine. Nematerijalna baština naša je poveznica s prošlosti i određuje identitet određenog lokaliteta koji se, ako postoji interes lokalne zajednice, može adekvatno valorizirati.

Problematika materijalne i nematerijalne baštine integrirala se i u maritimnu baštinu, koja je posljednjih godina, uslijed brojnih primjera njezina uništenja ili otuđenja, potaknula interes lokalnih zajednica za njihovim što kvalitetnijim očuvanjem. Dodatno je tome pridonio rast interesa turista, osobito prema baštini turističkih destinacija koje posjećuju.

Danas su sve brojnija nastojanja za očuvanjem određenih elemenata materijalne i nematerijalne baštine, pogotovo u turističke svrhe, pa se tako održavaju razni festivali i fešte na kojima se prikazuju stari zanati, nastupaju KUD-ovi u tradicijskoj odjeći, kuhaju se tradicijska jela i igraju stare igre. Iako je to s jedne strane pozitivna pojava koja omogućuje lokalnim zajednicama da ostvare prihod, senzibiliziraju javnost i pokažu bogatstvo zajednice u kojoj žive te ponude inovativan program u turističkoj sezoni, s druge se strane takve pojave jedino na manifestacijama ovog tipa i mogu vidjeti, petrificirane u tom obliku. Međutim ključno bi bilo da se one odvijaju same od sebe, u prirodnom okruženju, odnosno da postoje svakodnevno, a ne samo

¹⁰ UNESCO, „Convention for the safeguarding of the intangible cultural heritage“, Paris, 2003., <http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001325/132540e.pdf>, preuzeto 11. 11. 2015.

¹¹ *Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara*, Narodne novine, br. 69/99, 151/03, 157/03 Ispravak, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12, 157/13, 152/14, 98/15 – Uredba.

¹² Na i. mj.

na manifestacijama.¹³ Nadalje, ne treba razmišljati ni na način da je sve „staro“ dobro, a „novo“ ili „moderno“ loše jer je upravo moderno društvo uvidjelo potrebu za očuvanjem tradicije i baštine.¹⁴ U tom se kontekstu može raspravljati o tome što valja zaštititi i očuvati, koji su uopće kriteriji da bi se nešto zaštitilo, možemo li baštinu gledati kroz tu prizmu... Tko ima pravo i ima li uopće pravo baštinu koristiti u svrhu ostvarivanja prihoda? Vrijeme prolazi i sa sobom donosi nove spoznaje, znanja, tehnologiju, materijale, a mijenjaju se i ljudi, njihova sjećanja, pa se postavlja pitanje koliko se treba držati zadanih okvira prilikom interpretacije nečega što je podložno promjenama.¹⁵

Na internetskim stranicama Ministarstva kulture RH¹⁶ navedeno je kako je upravo kulturni turizam temelj na kojem počiva razvoj određenog područja bogatog kulturnom i prirodnom baštinom (među kojom i maritimnom) te je u strategije razvoja potrebno uključiti i njihovu valorizaciju. Kulturni turizam spominje se u mnogim dokumentima Republike Hrvatske, a najznačajniji dokument koji je omogućio da se kulturni turizam kao takav počne razvijati jest *Strategija razvoja kulturnog turizma* iz 2003. godine. Kulturni turizam danas je jedan od najznačajnijih selektivnih oblika turizma koji zauzima širok obim ponude, a pokriva različit spektar potreba kulturom motiviranih turista. Rastom interesa za upoznavanjem drugih kultura, prošlosti određenog kraja, tradicije, folklor, gastronomskih običaja, života zajednice kakav je nekad bio i kakav je danas, suvremeni turist ne ostaje samo pasivni promatrač već postaje i istraživač.¹⁷ Nadalje, Kirshenblatt-Gimblett¹⁸ ističe da neke tradicije ili način života nisu više održivi ili mogući u svojem izvornom obliku, ali ako se valoriziraju kao baština i uključe u ekonomiju kulturnog turizma, tada mogu opstati.

¹³ Nikočević, Lidija, nav. dj., str. 66.

¹⁴ Leimgruber, Walter, „Švicarska i UNESCO-ova Konvencija o zaštiti nematerijalne kulturne baštine“, u: Marijana Hameršak, Iva Pleše i Ana-Marija Vukušić (ur.), *Proizvodnja baštine: kritičke studije o nematerijalnoj kulturi*, Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb, 2013., str. 140–141.

¹⁵ O ovim se i mnogim drugim pitanjima raspravlja u zborniku kritičkih studija *Proizvodnja baštine: kritičke studije o nematerijalnoj kulturi*, Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb, 2013.

¹⁶ Ministarstvo kulture, „Kultura“, <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=4642>, preuzeto 11. 11. 2015.

¹⁷ V. Rudan, Elena, „Sustainable development of the destination cultural tourism“, u: Radišić, Franjo (ur.), *8th International scientific conference Management in the function of increasing the tourism consumption*, Faculty of Tourism and Hospitality Management Opatija, Opatija, 2012., str. 241; Stipanović, Christian – Rudan, Elena – Klarić, Marina, „Valorization of batana salvorina in the development and brand identity of Umag“, *Naše more*, vol. 62, br. 2, 2015., str. 69.

¹⁸ Kirshenblatt-Gimblett, Barbara, „Svjetska baština i kulturna ekonomija“, u: Hameršak, Marijana – Pleše, Iva – Vukušić, Ana-Marija (ur.), *Proizvodnja baštine: kritičke studije o nematerijalnoj kulturi*, Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb, 2013., str. 92.

U ovom sagledavanju baštine kao motiva putovanja uočava se poseban oblik kulturnog turizma – turizam baštine, kojemu posljednjih godina raste važnost na turističkom tržištu. Novi trendovi u turizmu pokazuju kako turisti žele upoznati lokalnu kulturu i običaje lokalnog stanovništva, istražiti kulturno-povijesnu baštinu i kušati lokalnu gastronomiju. Dodatno, događanja usmjerena na kulturno-povijesnu baštinu značajan su turistički motivator i imaju veliku ulogu u razvoju turističke destinacije i njenu marketinškom planiranju.

U svom osvrtu na UNESCO-ovu *Konvenciju o zaštiti nematerijalne kulturne baštine*, Nikočević¹⁹ kaže kako je danas iznimno važno zaštititi nematerijalnu kulturu jer se učinci globalizacije i napredak tehnologije odražavaju na način života pogotovo malih zajednica, pri čemu se gube i njihove kulturne raznolikosti. Strategije razvoja, počevši od lokalnih razina, djelovale bi posredno kroz kulturni turizam na svijest o važnosti očuvanja kulturne raznolikosti, posebice u mladima, te na očuvanje raznolikosti same, podržavajući ujedno koncept održivog razvoja. Weber-Kainz²⁰ spominje rezultate provedenih istraživanja te kaže kako se kulturni turisti ubrajaju među turiste s najvećom kupovnom moći te konzumiraju kulturu kao vid jačanja socijalnog položaja i zahtijevaju visoku kvalitetu ponude, pri čemu žele biti aktivno uključeni u procese bavljenja kulturom i umjetnošću. Gredičak²¹ ističe važnost valorizacije kulturne baštine u cilju ostvarivanja dugoročne konkurentne prednosti hrvatskog gospodarstva. Raznolikom bi se turističkom ponudom, koja uključuje segment kulturne baštine, moglo djelovati na privlačenje turista bolje platežne moći, na produljenje turističke sezone, ali i na ekonomski razvoj destinacije.

Turistički razvoj svakako ima utjecaj na zajednicu i njene kulturno-povijesne vrijednosti, donoseći sa sobom promjene u destinacije. Prilagođavanje postojeće resursne osnove suvremenim turistima mora se ostvarivati na održiv način. Prema Smolčić Jurdani²² minimiziranje negativnih učinaka razvoja turizma moguće

¹⁹ Nikočević, Lidija, nav. dj., str. 61.

²⁰ Weber-Kainz, Barbara, „Strategije za turističku internacionalizaciju muzeja: tema ‘Muzeji i kulturni turizam’“, *Informatica Museologica*, vol. 36, br. 3–4, 2005., str. 30–31.

²¹ Gredičak, Tatjana, „Upravljanje lokalnim ekonomskim razvojem – turistička valorizacija kulturne baštine u funkciji“, u: Božić, Nikša – Dumbović Bilušić, Biserka (ur.), *Modeli upravljanja procesima obnove i razvoja povijesnih gradova: Primjer Ivanič-Grada: Mogućnosti revitalizacije i obnove starog Ivaniča*, Hrvatska sekcija ECOVAST-a, Zagreb, 2011., str. 1–11, http://www.ecovast.hr/dokumenti/publikacije/Ivanic2009/12_Gredicak.pdf, preuzeto 11. 11. 2015.

²² Smolčić Jurdana, Dora, „Načela održivog razvoja“, u: Vujić, Vidoje (ur.), *Održivi razvoj turizma*, Fakultet za turistički i hotelski menadžment, Opatija, 2005., str. 27.

je uz uvažavanje načela održivog razvoja (ekološka, sociokulturna, ekonomska, tehnološka načela održivosti), a za njihovu realizaciju potrebni su strateški dokumenti i zakonski akti koji će usmjeriti razvoj u željenom smjeru.

S ciljem očuvanja, ali i turističke valorizacije maritimne baštine potrebno je poticati djelovanje lokalnih poduzetnika koji će svoja znanja i umijeća moći na adekvatan, tj. održiv način prezentirati, s tim da se ne umanjuje vrijednost koju baština ima za lokalnu zajednicu i njen identitet. Želja za očuvanjem i interpretacijom baštine te spremnost na rizike suvremenog tržišnog poslovanja osnovne su pretpostavke svakog poduzetničkog djelovanja usmjerenog prema kulturno-povijesnoj baštini. Očuvanje i valorizacija kulturno-povijesne baštine nije samo trošak već i temelj za očuvanje, zaštitu i novu upotrebu vrijednosti koje određena turistička destinacija posjeduje.

U ukupnoj maritimnoj baštini posebno se u primorskim krajevima ističu barke, uz koje se veže cijeli niz elemenata materijalne i nematerijalne baštine koje je potrebno prepoznati, valorizirati i prezentirati.

Barke kao element baštine

Barke su oduvijek bile važan element svakodnevnog života na hrvatskoj obali, pa i danas, kad su suvremena rješenja preuzela primat, u mnogim lučicama naše obale susrećemo drvene barke koje su bile, i još uvijek jesu, izvor hrane stanovnika, ali i užitek slobodnog vremena. Svaki kraj imao je svoje specifičnosti u njihovoj izgradnji, pa tako Keber²³ navodi da tim različitostima (npr. u izgradnji, opremi, podređenosti svrsi...) nastaje široka paleta tipova i podtipova barki, koje se međusobno razlikuju po veličini i vrhunskom dizajnu, po detaljima, gotovo osobnostima, koje ih čine različitima ili pak sličnima, međusobno, ali i u usporedbi sa širim bazenom – Mediteranom. O različitosti izgradnje pojedinih barki obale Jadrana govori i Simič²⁴, koji ističe da je osim različitog načina izrade od zaljeva do zaljeva različit i naziv za istu barku unutar istog zaljeva. Isti autor²⁵ dalje navodi kako svaki dio obale ima određeni tip barke prilagođen lokalnoj konfiguraciji terena te namjeni koju je barka imala. U priobalju Istarskog poluotoka mogle su se vidjeti batane, gajete, pasare i gucevi.

²³ Keber, Luciano, „Tradicionalne barke hrvatskog Jadrana“, *Mošćenički zbornik*, god. 4, br. 4, 2007., str. 81.

²⁴ Simič, Slobodan Sime, nav. dj., str. 84.

²⁵ Simič, Slobodan Sime, nav. dj., str. 147–160.

To su bile barke namijenjene plovidbi uz obalu, prije svega ribolovu te prijevozu ljudi i životinja.

S razvojem tehnologije i društvenim promjenama općenito te novim potrebama koje su nastajale u životu na obali mijenjale su se i barke kao njegov važan element, ali i njihovo korištenje. O tim promjenama koje se događaju Bender kaže kako su one *utjelovljenje lokalnog znanja*²⁶, koje se generacijama prenosilo na mlađe generacije i sada „ono što predstavlja znanje akumulirano stotinama godina (nematerijalni element), očuvano je u materijalnom obliku tradicijskog plovila“²⁷.

Današnje rijetko očuvane drvene barke koriste se u različite svrhe, a neki su gradovi stvorili i specifičnu turističku ponudu baziranu na njima, kako je to u rovinjskom Ekomuzeju batana²⁸, gdje se na temelju batane stvorila autentična ponuda (uz uključenu materijalnu i nematerijalnu baštinu), pa se – prema Pokrajcu²⁹ – ponuda proizvoda batane u Rovinju počela širiti u različitim smjerovima koji valoriziraju povijesnu baštinu okrenutu tom tradicijskom plovidbi, npr. održavaju se radionice upoznavanja s mrežama i pletenja *domižana*, radionice za djecu (šivanje i bojanje jedara te pjevanje *bitinada*), radionica starih obrta s alatom s početka prošlog stoljeća, tečaj jedrenja batanom itd.

Na istočnoj obali Istre najzastupljenija barka bila je guc – jednostavan za održavanje i manevriranje, a ujedno i jeftiniji od bilo koje druge vrste barki, stoga ne čudi njegova rasprostranjenost i po ostalim svjetskim morima. Na Jadranu možemo naći desetak tipova gradnje, a na Kvarneru su zastupljeni kvarnerski, opatijski i lovranski guc. O gucu Keber³⁰ kaže da je lako prepoznatljiva barka: ima statve na pramcu i krmi koje nisu zatupljene, oble je gradnje i uzak u odnosu na dužinu jer je pretežno bio upotrebljavan kao veslarica. Kada je bio ojedren jednim od tradicionalnih jedara, morao je biti nešto širih bokova jer bi inače bio nestabilan (tradicionalne barke nisu nikada imale balastnu kobilicu, tzv. *kolumbu*). Nadalje Keber³¹ kaže da je guc barka srednje veličine, duljine od 3 do 8 metara. Manje barke potpuno

²⁶ Bender, James, „Intangible heritage in the maritime realm: the pedagogy of functional preservation“, *Narodna umjetnost*, vol. 51, br. 1, 2014., str. 7.

²⁷ Isto, str. 8.

²⁸ „Ekomuzej batana“, <http://www.batana.org/hr/ekomuzej-batana/info-tocka-o-ekomuzeju/>, preuzeto 10. 11. 2015.

²⁹ Pokrajac, Aldo, „Batana – drevno plovilo u turističkoj promidžbi“, *Franina i Jurina*, 2010., str. 180.

³⁰ Keber, Luciano, *Architectura navalis Adriatica: izložba maketa barki: Mošćenice, izložbeni prostor područne škole Mošćenice od 10. prosinca 2005. do 06. siječnja 2006.*, Katedra Čakavskog sabora Općine Mošćenička Draga, Mošćenice, 2005., str. 16.

³¹ Keber, Luciano, „Tradicionalne barke hrvatskog Jadrana“, str. 95.

su otvorene, bez palube, pa im korito ukrućuju poprečne i uzdužne klupice, a pokreću se veslima. Veliki gucevi bili su uglavnom pokriveni palubom po cijeloj dužini.

Veći gucevi imali su vesla, a mogli su imati i jedno ili dva jedra. Koristili su se za odlazak u ribolov s mrežama i vršama, ali i za prijevoz ljudi, pogotovo u turističke svrhe, baš kao što je bio slučaj u Opatiji. Za razliku od njih mali su gucevi služili za rekreativno jedrenje ili kao pomoćna plovila većim brodicama.

U drugoj polovici prošlog stoljeća, nakon Drugog svjetskog rata, linije guca počinju se mijenjati: s dolaskom velika broja dalmatinskih brodograditelja u istarska brodogradilišta gucevi sve više nalikuju gajetama karakterističnima za dalmatinsku obalu. Na promjenu oblika svakako je utjecala i činjenica da su se češće ugrađivali motori, ali i njihova turistička namjena, zbog čega se središnji dio guca ostavljao slobodnim za putnike. Tu nije bilo jedara ni jarbola već samo klupice za sjedenje, a takav „turistički“ guc, kao što je opatijski, imao je i zaštitnu ogradicu, dok su jarboli (s oglavnim i sošnim jedrom) bili blizu pramčane i krmene statve (*ašte*).³²

Srednjovjekovni grad Lovran iznjedrio je, kao i druga primorska mjesta tijekom povijesti, vlastitu i specifičnu tradicijsku barku – lovranski guc. Posljednjih se godina mnogo ulaže u očuvanje i prezentaciju lovranskog guca, a tradicijska plovila i tradicija vezana uz njih važan su simbol povezanosti lokalne zajednice s vlastitom prošlosti. U vezi sa stvaranjem daljnjih inicijativa oko valorizacije lovranskog guca može se izdvojiti stav Barbare Kirshenblatt-Gimblett, koja ističe da je „potrebno podupirati kontinuitet znanja i vještina“³³ te uvjeta stvaranja objekata jer sve dok postoje oni koji znaju kako ih napraviti nije nužno postojanje njihovih materijalnih manifestacija, želeći naglasiti kako je baština metakulturna – ona ostaje, a vrijeme, kao i oni koji je prenose, prolazi.³⁴

Situacijska analiza tradicijske barke lovranski guc

U istraživanju situacijske analize polazište su nam bili bibliografski izvori koji bi bili prvenstveno usmjereni na tradicionalne barke i na lovranski guc, ali o tome ne postoji veća znanstvena ili stručna građa.³⁵ Objavljena građa novijeg je datuma, nastala

³² Na i. mj.

³³ Kirshenblatt-Gimblett, Barbara, „Svjetska baština i kulturna ekonomija“, str. 92.

³⁴ Isto, str. 87.

³⁵ V. Simič, Slobodan Sime, nav. dj.; Keber, Luciano, *Architectura navalis Adriatica...* i „Tradicionalne barke hrvatskog Jadrana“.

prvenstveno uslijed rasta svijesti o potrebi zaštite i valorizacije baštine kako na prostorima Europe tako i u Hrvatskoj. Za potrebe detaljnijeg istraživanja intervjuirani su zato i lokalni dionici, tj. začetnici i nositelji projektnog rješenja zaštite i valorizacije lovranskog guca.

Vrijednost koju lovranski guc ima za Lovranšćinu i njeno ribarstvo te njegova specifičnost može se utvrditi iz povijesnih činjenica koje potvrđuju bibliografski izvori, ali i intervjui s nositeljima programa valorizacije lovranskog guca. Povijest lovranskog guca, prema svim dostupnim izvorima, obilježio je Nino Gasparinich, samouki brodograditelj koji se na nagovor tršćanskog inženjera brodogradnje Pozzetta počeo profesionalno baviti izgradnjom barki te je razvijanjem modela guca upisao Lovran na kartu destinacija s očuvanom pomorskom baštinom. Taj se proces odvijao između dva svjetska rata. Model po kojemu je Gasparinich radio lovranski guc bio je tradicionalna barka korčulanska gajeta, razvijajući vlastite ideje i dajući „svom“ gucu linije po kojima se svakako razlikuje od ostalih guceva. Izradu lovranskog guca prilagođavao je željama naručitelja, odnosno dodavao detalje koji svaku barku čine specifičnom. Svoja je znanja prenio na Ivana Kalčića i Franka Sirotnjaka, koji su nastavili njegov posao. Na izradi barki aktivirali su se i drugi mještani: Ilko Vidić, Nino Galović Sekirić te Bruno Vincenzo Gasparinich (Gasparinichev sin), koji se usavršio kao brodograditelj jedrilica olimpijske klase.

Poznavatelji lovranskog guca i literatura govore da je lovranski guc *križanac istarskog guca i manje dalmatinske gajete*³⁶, tradicijska barka koja može biti i duža od sedam metara. Taj guc razvio je svoj oblik tijekom druge polovice 20. stoljeća te može imati nisku i visoku pramčanu statvu, a odlikuje ga jarbol koji se često nalazi na trećini dužine guca, prema pramcu. Gucevi imaju dobre maritimne sposobnosti, mogu izdržati i valovito more te su prilično sigurni. Uglavnom imaju unutarnji motor. Lovranski guc prvenstveno je bio namijenjen, kao i druge tradicijske brodice, ribarenju. Razvojem turizma ljudi su polako guc poželjeli upotrebljavati i u slobodno vrijeme, tako da je to vrijeme donosilo promjene u samu izgledu barke. Uslijed rasta interesa za korištenjem guca u slobodno vrijeme i u turističke svrhe dodavani su mu jarboli s jedrima. Danas su to uglavnom oglavna jedra.

Razvoj turizma u brodograditeljsku baštinu Lovrana nije donio samo promjene u izgledu barke već su se pojavile i naznake mogućega uništenja te baštine. Turizam naime često nosi boljitak, ali potrebno je utvrditi kako sačuvati postojeće vrijednosti, a da one ne budu uništene

³⁶ Simič, Slobodan Sime, nav. dj., str. 166.

ili narušene turističkim razvojem. Unatrag desetak godina mnogi su stranci počeli kupovati tradicijske barke koje su odvozili u inozemstvo (Nizozemsku, Njemačku itd.), no pritom se pojavila opasnost njihova nestanka iz izvornoga okruženja, što je potaknulo dodatna nastojanja oko zaštite i valorizacije lovranske brodograditeljske baštine. O tome govore i iskazi:

... Priča j' počela pred... tamo negdere... 2006., 2007., ja osobno san uočil da sve više barki stranci kupuju i peju ča. Pejali su jih va Holandiju, va Njemačku, ne znan još kade, tako da j' Lovrane bilo se manje teh drveneh barki, a bilo j' očito da će kad-tad i Franko fermat delat. Naslednika ni bilo Ninotovega, drugoga nekega, ... one [barki] su tu nastale, a mi ćemo ostat bez jednega jedinega primjerka (Raffaelli, 2015).

.....Trebamo ih očuvat jer smo primijetili da iz Lovrana pet ili šest guceva su otišli u Holandiju, znači da su i tamo ljudi prepoznali njihovu određenu vrednost... (Iskra, 2015).

Tako je nastala inicijativa voditelja projekta zaštite i valorizacije lovranskog guca koju je podržala i Općina Lovran, otkupivši 2008. jedan lovranski guc koji je trebalo obnoviti u skladu s tradicijom i po pravilima struke. Nakon što je 2010. godine obnova završena, pojavio se problem čuvanja i prezentacije guca te je dan prijedlog da se guc smjesti u prostorije bivše galerije u sklopu Kule u centru Lovrana. U okviru tog projektnog prijedloga krenulo se u obnovu prostora te je naposljetku uređena *Kuća lovranskega guca*, koja se nalazi u centru Lovrana uz prostor Turističke zajednice Općine Lovran. Prostor je otvoren za posjetitelje u svibnju 2015. godine, a razgledati se može tijekom radnog vremena Turističke zajednice Općine Lovran, odnosno po dogovoru. Sastoji se od dva funkcionalna dijela koji međusobno pričaju priču o lovranskom gucu. U donjem je dijelu izložen najznačajniji eksponat – primjerak lovranskog guca, koji je simbol povezanosti Lovrana s njegovom ribarskom tradicijom. Osim samog guca posjetiteljima se nude materijali o povijesti male brodogradnje na Kvarneru, o samim barkama i njihovim stvaraocima. Izložen je i dio alata koji se koristi prilikom gradnje barki, a na prikazima nacrti barki istaknuta je terminologija na standardnom hrvatskom jeziku te na čakavskom idiomu. Na polukatu je uređen galerijski prostor predviđen za održavanje izložbi, i to ponajprije onih tematski vezanih uz more i pomorsku tradiciju. Takav prostor može dati poticaj za osmišljavanje novih projektnih prijedloga koji bi se bavili daljnjom zaštitom i prezentacijom lovranskog guca.

Ključnu ulogu u očuvanju lovranskog guca ima lokalno stanovništvo, odnosno pojedinci koji prepoznaju vrijednosti koje treba sačuvati te imaju želju da to i provedu. Sve inicijative koje su usmjerene prema stvaranju novih vrijednosti na temelju tradicije počinju – nažalost, također završavajući ponekad ili se prekidajući – upravo u lokalnoj zajednici. Njeno umijeće osvješćivanja vlastitih vrijednosti omogućuje i stvaranje novih oblika interpretacije prema željenom ciljnom segmentu. U okviru realizacije takvih dosadašnjih projektnih rješenja važna je i podrška institucija (npr. Općine Lovran, Ministarstva turizma itd.), ali ipak sve polazi od lokalne zajednice i inicijative njezinih dionika, kao i ustrajnosti da se tako značajni projekti ostvare.

Poticaji inicijativi i dodatne ideje stizali su od ostalih ljubitelja pomorstva, najprije Komiže s *falkušom*, rapske *laje*, Rovinja i njihove *Kuće o batani*, zatim Mošćeničke Drage, koja je na području Kvarnera prva krenula s idejom obnove tradicijskog pomorstva, sve do Krka, Lošinja, Raba... Sastavni element turističke ponude oblikovane na temelju prepoznatljivih lokalnih tradicija vezanih uz pomorstvo održavanje je regata tradicijskih barki (Mošćenička Draga, Lovran, Lošinj, Krk, Rovinj, Murter, Komiža, Fužine...). Aktivnost je to koja otvara nove inicijative lokalnog stanovništva cijele obale usmjerenog prema očuvanju i zaštiti tradicijskih barki Jadrana, a Lovran je jedan od važnih centara u održavanju regata svake godine.

Nadalje odlazak predstavnika lovranskog guca u francuski Brest na Festival mora i mornara 2012. godine te brojni pozivi na gostovanja ukazuju na to da postoji interes za tradicijska plovila, kako za njihovo očuvanje tako i za aktivno korištenje. Glavni motiv u pozadini ideje o zaštiti baštine lovranskog guca i otvorenja *Kuće lovranskoga guca* jest želja lokalne zajednice da se ujedno očuva sjećanje i na Nina Gasparinicha i njegovu specifičnu izgradnju barke – lovranskog guca. Uz samu *Kuću lovranskoga guca* usko je vezana i djelatnost udruge Naš Lovran / Lovrana nostra, odnosno sekcije Lovranska lantina (broji 32 aktivna člana, od toga osmero mladih do 25 godina starosti; osam članova ima svoju barku, od toga čak pet ima lovranski guc), koja bi svojim aktivnostima mogla predstavljati svojevrsnu dopunu ponude same Kuće. Novčana nagrada „Mala barka“ za poticanje vlasnika da svoje barke uredi na tradicijski način³⁷ govori u prilog tome da postoji svijest o važnosti prijenosa znanja i o želji da se aktivnosti nastave.

³⁷ Trinajstić, Radovan, „Čuvari lovranske tradicijske brodogradnje“, *Lovranski list*, god. VII, br. 32, 2013., str. 12.

Svakako, uz navedeno treba prepoznati i druge aspekte ribarske baštine koju Lovranština posjeduje, ponajprije onu ribolovnu, gdje valja izdvojiti ribolovne natjecateljske aktivnosti Sportskog ribolovnog društva „Zubatac“ i njihovu „Maškaranu zubijadu“ (ribolov maškaranih natjecatelja).

Članovi udruge, ali i drugi entuzijasti spoznali su da je lovranski guc važan sastavni dio lovranskog povijesnog naslijeđa, koje je potrebno adekvatno interpretirati ne samo među lokalnim stanovništvom već i u okviru turističke ponude:

...ovo je ustvari jedan podsjetnik i jedan spomen na Ninota Gasparinicha... taj guc. Jer, znate, vreme bi zatrla i njegovo ime i prezime, tako da san ja najviše se rukovodil time da odamo počast njemu. Jedan hommage temu samouku, temu velon čoveku... kako ono reču da niki ni prorok va svojim sele. Tako i taj Nino brižan... da se ni neš storilo, pomalo bi se zgubilo... (Raffaelli, 2015).

U prezentaciji, ali i nadogradnji postojećih znanja o načinu plovidbe tradicijskim plovilima vrlo su važne i regate koje se održavaju gotovo svaki vikend, od svibnja (na Rabu) do rujna (na Murteru). U Rijeci se odvija festival *Fiumara*, koji je pokrenula Koordinacija udruga za očuvanje i revitalizaciju hrvatske maritimne baštine u suradnji s udrugom Protorpedo iz Rijeke s ciljem valorizacije pomorske baštine.

Udrugama koje provode različite aktivnosti u kojima sudjeluje lokalna zajednica zapravo je omogućeno i javljanje na natječeaje koji nude financijsku pomoć pri provedbi projekata te se tako mogu ostvariti mnoge dobre ideje u korist prezentiranja i popularizacije tradicijske kulture. Uočava se da je lokalna zajednica tijekom godina aktivnog djelovanja postala spremna odgovoriti na izazove koje donosi posjedovanje i održavanje drvene barke u odnosu na suvremene barke od plastike. S vremenom su neki od članova udruge iz Lovrana počeli ulagati u vlastite barke i nabavljati tradicijske, drvene barke, a i sama je udruga nabavila dvije koje bi trebalo urediti te bi se tako omogućilo onima koji nemaju vlastitu barku da upoznaju plovidbu na tradicijskim plovilima. Ta je aktivnost usmjerena i na mlade naraštaje, od kojih se očekuje i kontinuitet u aktivnostima oko tradicijskih barki.

Prema Članku 2.2.(e) Konvencije iz 2003. godine,³⁸ tradicijski obrti također su dio onoga što treba očuvati. Obrti podrazumijevaju proizvodnju fizičkih predmeta koji, naravno, mogu biti eksponat u

³⁸ *Zakon o potvrđivanju Konvencije o zaštiti nematerijalne kulturne baštine*, Narodne novine, Međunarodni ugovori, br. 5, 2005., <http://www.unesco.org/culture/ich/doc/src/00009-HR-PDF.pdf>, preuzeto 22. 3. 2015.

muzeju, proizvoditi se kao suveniri u komercijalne svrhe, no ono što je važno očuvati jest upravo znanje, vještina izrade tih predmeta. Bez tog znanja ne bi bilo ni predmeta. Muzeji, osim što imaju dužnost čuvati predmete, moraju čuvati i znanje o njima, tj. o načinima njihove izrade. I ne samo to: moraju osigurati prenošenje tog znanja da ono nastavi kolati i da ne zamre.³⁹ U skladu s Konvencijom može se istaći važnost i uloga takva promišljanja i u vezi s nastojanjima oko očuvanja i valorizacije lovranskog guca. Ona prikazuju i način izrade tradicijskog plovila, zabilježeni su lokalni nazivi pojedinih dijelova brodice, alata, tehnika izrade, što je iznimno važno i za očuvanje jezika i lokalnog nazivlja vezanog uz pomorstvo. Horjan⁴⁰ smatra kako su oni upravo ono na čemu bi mogao počivati razvoj kulturnog turizma, a osobito njegova oblika turizma baštine.

Na temelju analize sadašnjeg stanja i provedenog istraživanja bibliografskih izvora te prikupljenih činjenica u intervjuima, kao i uočavanjem bitnih karakteristika kulturnog turizma, može se lovranski guc prikazati SWOT-matricom. Snage i slabosti iz SWOT-matrice rezultat su interne okoline, iz koje se jasno iščitava da su najjače snage već postojeća ribarska tradicija, ali i zainteresiranost lokalnog stanovništva za vlastite tradicijske vrijednosti. Slabosti su evidentne kad se govori o ulozi i nadogradnji tradicijske baštine u okviru turističke ponude (postoje željeni programi, ali u skladu s nadogradnjom koja se provodi inoviranjem operacijskih strategija, osobito strategije ponude, ti se programi tek moraju ostvariti). U prilog rješavanja slabosti idu istraživanja (R & D-strategija) koja će odgovoriti kako riješiti problemske situacije integracije ribarske baštine i osobito lovranskog guca u turističku ponudu Lovrana. Prilike i prijetnje rezultat su eksterne okoline, kojima u prilog idu i rast svijesti na svjetskom nivou o ulozi baštine u razvoju novih turističkih proizvoda (kako sa strane turista tako i sa strane destinacijskog menadžmenta), ali i njezine zaštite od neadekvatnih intervencija. Put približavanja lovranskog guca prema novim potencijalnim ciljnim segmentima ostavlja prostor marketinškim strategijama (segmentacija, pozicioniranje, marketing miks).

³⁹ Boylan, Patrick J., nav. dj., str. 60.

⁴⁰ Horjan, Goranka, „Traditionnal crafts as a new attraction for cultural tourism“, *International Journal of Intangible Heritage*, br. 6, 2011., str. 49, <http://www.ijih.org/volumeMgr.ijih?cmd=volumeView&volNo=6&manuType>, preuzeto 7. 3. 2015.

<p>Snage</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kulturno-spomenička i povijesna baština • Ribarska tradicija • Zainteresiranost lokalnog stanovništva • Posebnosti lovranskog guca • Prirodni preduvjeti • Tradicija turističkog razvoja 	<p>Slabosti</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nedovoljna valorizacija guca • Nedovoljan marketing i promocija • Nezainteresiranost dionika destinacije (hoteli, restorani) • Nepostojanje integralnog proizvoda • Nedovoljno profiliran proizvod kulturnog turizma • Nepovezivanje s ostalim elementima ponude • Nedovoljna financijska sredstva
<p>Prilike</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rast svijesti o povijesnoj baštini i pomorskoj tradiciji • Težnja turista prema upoznavanju kulturno-povijesne baštine • Diversifikacija motiva dolazaka turista • Povezivanje s ostalim projektima valorizacije maritimne baštine 	<p>Prijetnje</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kriza • Aktivnosti konkurenata • Nепрепознавање novih preferencija turista

Tablica 1. SWOT-analiza lovranskog guca. Izvor: obrada autora.

Sagledavajući SWOT-analizu, potrebno je savladati slabosti, a iskoristiti snage (ribarsku tradiciju, zainteresiranost lokalnog stanovništva, posebnosti lovranskog guca itd.), a uočene prilike iz okoline iskoristiti u što kvalitetnijem stvaranju integralna turističkog proizvoda temeljena na lovranskom gucu.

Mogućnosti valorizacije lovranskog guca u suvremenoj turističkoj ponudi

Boylan⁴¹ ističe kako uz tradicionalni muzej danas postoji i „novi“ muzej, koji se ne ograničava samo na zbirke i predmete u muzeju već uzima u obzir širi teritorij, kontekst (naslijeđe), kulturu, ljude, a *Kuća lovranskega guca* na pravom je putu da upravo to ostvari. Usmjereno kreiranje novih elemenata ponude i „konzumacije“ lovranskog guca otvara mogućnost inoviranju različitih strategija. Iskazivanjem interesa gledatelja regata za plovību na tradicijskim plovilima lokalna zajednica uočava kao prvu mogućnost inoviranja ponude uređenje

⁴¹ Boylan, Patrick J., nav. dj., str. 56–57.

guceva te ih nastoji iskoristiti u turističkoj ponudi Lovrana i uvrstiti mogućnost vožnje turista (ili njihovo cjelodnevno iznajmljivanje).

U tom smjeru Horjan⁴² kaže kako su istraživanja u području turizma pokazala da postoji sve veći interes za tradicijski način života, što je jasan znak da ga treba uključiti u turističku ponudu, i to onu kulturnu. I sama *Strategija razvoja kulturnog turizma* iz 2003.⁴³ godine navodi da 20% turističkog i 20% lokalnog tržišta čine turisti privučeni kulturom, odnosno oni koji će određenu izložbu ili manifestaciju posjetiti ako su na vrijeme upoznati s njome. Primarno kulturom motivirani turisti čine najmanji postotak, i to 5–15% turista i 5% lokalnog stanovništva.

Radi zadovoljenja potreba lokalne zajednice, mladih naraštaja i turista namjera je udruge Naš Lovran / Lovrana nostra pokrenuti određene nove aktivnosti, primjerice omogućiti jednom tjedno vožnju barkom, pokrenuti radionicu obrade drva ili izrade/obnove barke, ponuditi djeci osnovnih škola sudjelovanje na maketarskim radionicama te osnovati sekciju za mlade. Kuća Lovranskog guca trebala bi postati prostor (ili bi trebala imati dislocirani prostor) u kojem bi se, po mogućnosti *in situ*, izvodile različite edukacije vezane uz ribarsku i pomorsku baštinu, osobito uz lovranski guc. Suvremeno doba nosi neprestane promjene i inovacije, stoga je potrebno i stalno unapređivati interpretaciju baštine.

Ako se pokaže interes djece, možda to znači da bi se i njihovo daljnje službeno školovanje ili pak hobiji mogli odvijati u tom smjeru, što je upravo ključno za prijenos znanja i opstanak tradicije. Važno je posjetitelje aktivno uključiti u razne aktivnosti, a ne da budu tek pasivni promatrači. Aktivan pristup očuvanju baštine otvara aktivnije uključenje svih zainteresiranih dionika. Važno je da se lokalno stanovništvo i širu zajednicu senzibilizira o stanju kako bi osvijestili činjenicu da je opstanak tradicije moguć samo ako se znanje nastavi prenositi.

Sam guc treba staviti u živi kontekst kako bi imao smisla u potpunosti, o čemu govori i noviji pristup u etnologiji, jer tada on postaje smisleni dio priče. Ni materijalna baština ništa ne znači ako se predmete samo smjesti u vitrinu⁴⁴. Oni su nijemi, ne govore nam ništa. Bender ističe kako je „brodica kao fizički predmet potrebna

⁴² Horjan, Goranka, „Traditionnal crafts as a new attraction for cultural tourism“, str. 49.

⁴³ *Strategija razvoja kulturnog turizma*, str. 6, <http://web.efzg.hr/dok/TUR/okesar//Strategija%20Razvoja%20Kulturnog%20Turizma.pdf>, pristupljeno 31. 3. 2015.

⁴⁴ Kolbas, Irena, „Muzealizacija jezika Hrvatske: muzeji naglas“, *Govor: časopis za fonetiku*, god. 24, br. 1, 2007., str. 5–6.

kako bi se očuvalo nematerijalno naslijeđe, ali sam fizički predmet ne može se očuvati bez potrebne vještine⁴⁵. Potrebno je kombinirati zaštitu materijalnog i nematerijalnog aspekta kako bi očuvanje – ili bolje rečeno: održanje – uspjelo.⁴⁶ „Osjećaj vrijednosti nije sve – osjećaj ljudi prema vlastitoj kulturi i tradiciji presudan je u zaštiti nematerijalnog blaga, stvara se ljubav prema naslijeđu, koja potiče ljude na uključivanje u promociju i zaštitu, potiče ih da prenose osjećaj za te vrijednosti na mlađe generacije i njeguju u njima pozitivan odnos prema baštini.“⁴⁷ Toga je svjesna lokalna zajednica Lovrana:

...tako i mi moramo čuvati naše jer ako dozvolimo da svi brodovi nestanu, da se sve pretvori u plastiku, znači nešto smo zatrli, bacamo nešto pod noge, bi se reklo... (Iskra, 2015).

U smislu novih elemenata ponude treba se stimulirati lokalno poduzetništvo na način da zajednica podrži lokalne inicijative te da se na taj način otvaraju nove mogućnosti u stvaranju konkurentna specifičnog turističkog proizvoda. Pritom se, uz same poduzetničke aktivnosti koje su usredotočene na lovranski guc (obnova, radionice, regate), nameće i potreba integracije svih nositelja turističke ponude (hotela, restorana, trgovina, turističkih agencija, ribara) u stvaranju integralna turističkog proizvoda destinacije. U stvaranju takvih proizvoda destinacije integracije su nužne jer osiguravaju stvaranje konkurentnijeg turističkog proizvoda. Integracije malih poduzetnika u razvojnim procesima i stvaranju nove ponude temeljene na baštini (npr. stvaranje priče koja je temeljena na tradiciji) otvara se prostor stvaranja i novih turističkih aranžmana, koji kao takvi vraćaju u prošlost. Lovranski guc kao temelj, odnosno poveznica s gastro- i enoponudom, koja je vrlo važna u suvremenoj turističkoj ponudi (npr. ribolov na lovranskom gucu i kasnije spremanje ribe na različite načine, kao što je brudet, friganje i sl.). Iako je svaki tradicijski događaj prije svega vrijedan za lokalnu zajednicu, može biti motiv dolaska ili produženja boravka u turističkoj destinaciji (ostvarenje koristi za malo poduzetništvo). Zbog toga ponuda stvorena oko lovranskog guca otvara novu moguću priču u turističkom razvoju Lovrana, a takav razvoj nikako ne smije uništiti vrijednost koju lovranski guc ima kao sastavni dio bogate kulturno-povijesne baštine Lovrana.

⁴⁵ Bender, James, nav. dj., str. 9.

⁴⁶ Na i. mj.

⁴⁷ Horjan, Goranka, „Regionalni razvoj i nematerijalna baština“, *Informatica Museologica*, vol. 35, br. 3–4, 2004., str. 68.

Vrlo je pozitivno da se na taj način Lovran jače povezuje s ostalim udrugama regije te se polako stvara mreža destinacija koje se mogu turistički posjetiti, stoga se može govoriti i o brendiranju tih destinacija. U daljnjoj afirmaciji guca važan je događajni turizam, povezanost s ukupnom ponudom destinacija te interakcija svih nositelja ponude, tj. uključivanje domicilnog stanovništva i turista. Inoviranje promotivne strategije s ciljem brendiranja Lovrana kao konkurentne turističke destinacije, koja specifičnost ponude gradi na svojoj posebnoj i vrijednoj kulturno-povijesnoj baštini – lovranskom gucu, moguće je ostvariti dugoročni cilj održivog razvoja turističke destinacije.

Zaključak

U radu je prikazana inicijativa očuvanja maritimne baštine Sjevernog Jadrana na primjeru tradicijske brodice Lovrana – lovranskog guca. Pomorska tradicija te život vezan uz more kao izvor hrane i zarade prikazani su kao vrijedan resurs koji je potrebno dodatno valorizirati.

Otvaranje Kuće lovranskog guca i druge aktivnosti vezane uz lovranski guc predstavljaju, uz postojeće manifestacije poput regati tradicijskih plovila, početak rada na očuvanju i promociji lokalne pomorske tradicije te njenoj popularizaciji, a tako i osnovu za osmišljavanje inovativna turističkog proizvoda, ne samo na lokalnoj razini već i na regionalnoj (osobito kad se sagledava mogućnost integracije lokalnih zajednica u cilju koordinacije u valorizaciji tradicijskih brodica). Lovran se s lovranskim gucom, regatom i Kućom lovranskog guca pridružio mreži destinacija koje su svoju pomorsku i brodograditeljsku tradiciju prepoznale kao vrijedan resurs u smislu obogaćivanja turističke ponude. Kako bi se to ostvarilo, važno je aktivno raditi na popularizaciji pomorske baštine te kroz razne programe, poput radionica obnove ili izrade tradicijskih plovila, privući ponajprije mlađe generacije te osvijestiti potrebu za prenošenjem znanja radi očuvanja tradicijske baštine, kako materijalne tako i nematerijalne (znanja, vještine izrade, terminologije, običaja...).

S ciljem ostvarenja programa i projekata vezanih uz lovranski guc u turističkoj ponudi potrebno je provesti daljnja istraživanja u smjeru ispitivanja stavova turista i menadžmenta destinacije kako bi se moglo donijeti ispravne strategije u stvaranju inovativne turističke ponude na temeljima lovranske ribarske baštine.

Literatura

1. Bender, James, „Intangible heritage in the maritime realm: the pedagogy of functional preservation“, *Narodna umjetnost*, vol. 51, br. 1, 2014., str. 7–28.
2. Boylan, Patrick J., „The Intangible Heritage: a Challenge and an Opportunity for Museums and Museum Professional Training“, *International Journal of Intangible Heritage*, br. 1, 2006., str. 54–65.
3. Ceribašić, Naila, „Novi val promicanja nacionalne baštine: UNESCO-ova Konvencija o očuvanju nematerijalne kulturne baštine i njezina implementacija“, u: Hameršak, Marijana – Pleše, Iva – Vukušić, Ana-Marija (ur.), *Proizvodnja baštine: kritičke studije o nematerijalnoj kulturi*, Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb, 2013., str. 295–311.
4. Cifrić, Ivan, „Očuvanje baštine u kontekstu Europske Unije“, *Adrias*, br. 20, 2014., str. 9–19.
5. „Ekomuzej batana“, <http://www.batana.org/hr/ekomuzej-batana/info-tocka-o-ekomuzeju/>, preuzeto 10. 11. 2015.
6. Gredičak, Tatjana, „Upravljanje lokalnim ekonomskim razvojem – turistička valorizacija kulturne baštine u funkciji“, u: Božić, Nikša – Dumbović Bilušić, Biserka (ur.), *Modeli upravljanja procesima obnove i razvoja povijesnih gradova: Primjer Ivanić-Grada: Mogućnosti revitalizacije i obnove starog Ivanića*, Hrvatska sekcija ECOVAST-a, Zagreb, 2011., str. 1–11, http://www.ecovast.hr/dokumenti/publikacije/Ivanic2009/12_Gredicak.pdf, preuzeto 11. 11. 2015.
7. Horjan, Goranka, „Nematerijalna baština kao pokretač regionalnog razvoja. CRAFTATTRACT – tradicijski obrti – nove atrakcije za kulturni turizam“, *Informatica Museologica*, vol. 40, br. 1–2, 2009., str. 79–84.
8. Horjan, Goranka, „Regionalni razvoj i nematerijalna baština“, *Informatica Museologica*, vol. 35, br. 3–4, 2004., str. 66–68.
9. Horjan, Goranka, „Traditionnal crafts as a new attraction for cultural tourism“, *International Journal of Intangible Heritage*, br. 6, 2011., str. 45–57, <http://www.ijih.org/volumeMgr.ijih?cmd=volumeView&volNo=6&manuType>, preuzeto 7. 3. 2015.
10. Keber, Luciano, *Architectura navalis Adriatica: izložba maketa barki: Mošćenice, izložbeni prostor područne škole Mošćenice od 10. prosinca 2005. do 06. siječnja 2006.*, Katedra Čakavskog sabora Općine Mošćenička Draga, Mošćenice, 2005.

11. Keber, Luciano, „Tradicionalne barke hrvatskog Jadrana“, *Mošćenički zbornik*, god. 4, br. 4, 2007., str. 81–110.
12. Kirshenblatt-Gimblett, Barbara, „Svjetska baština i kulturna ekonomija“, u: Hameršak, Marijana – Pleše, Iva – Vukušić, Ana-Marija (ur.), *Proizvodnja baštine: kritičke studije o nematerijalnoj kulturi*, Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb, 2013., str. 65–117.
13. Kolbas, Irena, „Muzealizacija jezika Hrvatske: muzeji naglas“, *Govor: časopis za fonetiku*, god. 24, br. 1, 2007., str. 3–14.
14. Leimgruber, Walter, „Švicarska i UNESCO-ova Konvencija o zaštiti nematerijalne kulturne baštine“, u: Marijana Hameršak, Iva Pleše i Ana-Marija Vukušić (ur.), *Proizvodnja baštine: kritičke studije o nematerijalnoj kulturi*, Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb, 2013., str. 121–156.
15. Ministarstvo kulture, „Kultura“, <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=4642>, preuzeto 11. 11. 2015.
16. Ministarstvo turizma, „Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine“, <http://www.mint.hr/UserDocsImages/Strategija-turizam-2020-editfinal.pdf>, preuzeto 11. 11. 2015.
17. Nikočević, Lidija, „Nematerijalni aspekti kulturne baštine i njihovo mjesto u muzejima: pogled etnologa“, *Informatica Museologica*, vol. 34, br. 3–4, 2005., str. 61–69.
18. Pokrajac, Aldo, „Batana – drevno plovilo u turističkoj promidžbi“, *Franina i Jurina*, 2010., str. 175–180.
19. *Proizvodnja baštine: kritičke studije o nematerijalnoj kulturi*, Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb, 2013.
20. Rudan, Elena, „Sustainable development of the destination cultural tourism“, u: Radišić, Franjo (ur.), *8th International scientific conference Management in the function of increasing the tourism consumption*, Faculty of Tourism and Hospitality Management Opatija, Opatija, 2012., str. 239–248.
21. Simič, Slobodan Sime, *Tradicionalna plovila Istre*, Mediteranum, Piran, 2013.
22. Smolčić Jurdana, Dora, „Načela održivog razvoja“, u: Vujić, Vidoje (ur.), *Održivi razvoj turizma*, Fakultet za turistički i hotelski menadžment, Opatija, 2005., str. 15–27.
23. Stipanović, Christian – Rudan, Elena – Klarić, Marina, „Valorization of batana salvorina in the development and brand identity of Umag“, *Naše more*, vol. 62, br. 2, 2015., str. 67–73.

24. *Strategija razvoja kulturnog turizma*, <http://web.efzg.hr/dok/TUR/okesar//Strategija%20Razvoja%20Kulturnog%20Turizma.pdf>, pristupljeno 31. 3. 2015.
25. Trinajstić, Radovan, „Čuvari lovranske tradicijske brodogradnje“, *Lovranski list*, god. VII, br. 32, 2013., str. 12–13.
26. UNESCO, „Convention for the safeguarding of the intangible cultural heritage“, Paris, 2003., <http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001325/132540e.pdf>, preuzeto 11. 11. 2015.
27. Weber-Kainz, Barbara, „Strategije za turističku internacionalizaciju muzeja: tema ‘Muzeji i kulturni turizam’“, *Informatica Museologica*, vol. 36, br. 3–4, 2005., str. 30–34.
28. *Zakon o potvrđivanju Konvencije o zaštiti nematerijalne kulturne baštine*, Narodne novine, Međunarodni ugovori, br. 5, 2005., <http://www.unesco.org/culture/ich/doc/src/00009-HR-PDF.pdf>, preuzeto 22. 3. 2015.
29. *Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara*, Narodne novine, br. 69/99, 151/03, 157/03 Ispravak, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12, 157/13, 152/14, 98/15 – Uredba.

SUMMARY

A contribution to the preservation and valorization of the traditional boat Lovran's guc in the tourist offer of Lovran

The subject of this paper is the initiative to preserve and valorize the maritime culture of North Adriatic in order to create an innovative tourist product integrated in the offer of maritime tourist destinations. Croatia's fishermen's and maritime heritage represent an important tourism resource. During the past few years it has become one of the most interesting topics of many projects and programmes of institutions along the Croatian coast.

This paper deals with the possibilities of preservation using the traditional boat (Lovran's guc) as an example. This traditional boat represents one of the resources of Lovran's, Kvarner's, and Croatia's in general, maritime heritage.

Based on interviews with local inhabitants and literature review, the authors conclude about the importance of lovranski guc. Creating a competitive tourist product in the contemporary tourist offer should be based on (cultural) heritage. Its preservation and valorisation in (and by) the local community, and in the sense of tourism, can be an impulse to create new initiatives meant for the contemporary tourist.

Key words: Lovran's guc, cultural tourism, entrepreneurship, development